https://doi.org/10.59295/ierm2025.15 CZU 328.185:[32:35](478):327(478)

TRANSPUNEREA INSTRUMENTARULUI ANTICORUPȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE ÎN PRACTICA ȘI LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA [1]

TRANSPOSITION OF THE EUROPEAN UNION ANTI-CORRUPTION INSTRUMENTS INTO THE PRACTICE AND LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Andrei GUȘTIUC, ***doctor în drept, conferențiar universitar***
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM
E-mail: agustiuc@yahoo.com
ORCID: 0009-0001-8710-7462

Ludmila GUȘTIUC, ***doctorandă, cercetător***
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM
E-mail: lgustiuc@yahoo.com
ORCID 0000-0002-8516-4949

Rezumat. *Cercetarea vine dintr-o pornire de a contribui științific la ameliorarea situației din domeniul luptei cu corupția, prin argumentarea necesității creării unei instanțe specializate în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe, denumită Curtea Anticorupție (sau, într-o redactare mai fericită – Tribunalul Anticorupție). La data de 26 iulie 2023 Președintele Republicii Moldova face uz de dreptul la inițiativă legislativă și expediază Parlamentului Republicii Moldova Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative (numărul de ieșire Nr.01-06-46). Iar la data de 30 noiembrie 2023, Parlamentul a votat în primă lectură Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative.*

Cea de-a două lectură așa și nu s-a mai produs. Pentru moment, la data de 01 iunie 2025, crearea Curții anticorupție rămâne la nivel de vis frumos…dar năruit. Legiuitorul Republicii Moldova a decis să opteze pentru calea cu cea mai mică rezistență. În locul Curții anticorupție se propune constituirea de colegii specializate anticorupție, care vor activa la judecătoria Chișinău (în componență de 15 judecători), la Curtea de Apel Chișinău (în componență de 6 judecători) și la Curtea Supremă de Justiție.

Iar în perioada de 29-30 aprilie 2025 o delegație a Comisiei de la Veneția a efectuat o vizită de documentare în Republica Moldova. Scopul vizitei a fost unul extrem de important pentru viitorul anticorupțional al țării noastre – elaborarea unei opinii de follow-up pe marginea proiectului legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative.

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

În sensul valorificării rezultatelor cercetării științifice, venim cu propunerea de lege-ferenda, de a crea Curtea Anticorupție (Tribunal Anticorupție), cu competențe de examinare a 3 cauze fundamentale: 1) Corupția mare; 2) Corupția electorală cu prejudiciu echivalent de peste 500 Euro; 3) Fraudele bancare cu prejudiciu echivalent de peste 100.000 Euro.

Cuvinte cheie: *Curtea Anticorupție; securitatea națională; securitatea juridică; lupta anticorupție; corupția mare; corupția electorală; fraude bancare; Proiectul de lege; colegii specializate anticorupție; Comisia de la Veneția; Uniunea Europeană*

Abstract. *The research comes from a desire to scientifically contribute to improving the situation in the fight against corruption, by arguing the need to create a specialized court in examining corruption and related cases, called the Anti-Corruption Court (or, in a better way – the Anti-Corruption Tribunal). On July 26, 2023, the President of the Republic of Moldova makes use of its right to legislative initiative and sends to the Parliament of the Republic of Moldova the Draft Law on the Anti-Corruption Judicial System and Amendments to Certain Normative Acts (issue number01-06-46). And on November 30, 2023, the Parliament voted in the first reading the Draft Law on the Anti-Corruption Judicial System and Amendments to Certain Normative Acts.*

The second reading never happened. For the moment, on June 1, 2025, the creation of the Anti-Corruption Court remains at the level of a beautiful dream…but shuttered. The legislator of the Republic of Moldova decided to opt for the path of least resistance. Instead of Anti-Corruption Court, it is proposed to establish specialized anti-corruption colleges, which will operate at the Chisinau District Court (composed of 15 judges), the Chisinau Court of Appeal (composed of 6 judges) and the Supreme Court of Justice.

During the period of April 29-30, 2025, a delegation of the Venice Commission carried out a fact-finding to the Republic of Moldova. The purpose of the visit was an extremely important one for the anti-corruption future of our country – to develop a follow-up opinion on the draft law on the anti-corruption judicial system and to amend some normative acts.

In order to capitalize on the results of scientific research, we come up with a draft law, to create the Anti-Corruption Court (Anti-Corruption Tribunal), with competences to examine 3 fundamental cases: 1) Grand corruption; 2) Electoral corruption with equivalent damage of over 500 Euros; 3) Bank fraud with equivalent damage of over 100.000 Euros.

Key words: *Anti-Corruption Court; national security; legal security; fight against corruption; grand corruption; electoral corruption; bank fraud; Draft Law; specialized anti-corruption colleges; Venice Commission; European Union.*

[*] *Studiu realizat în cadrul Subprogramului „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice" (01.05.01), perioada 2024-2027, în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova*.

Introducere. Importanța cercetării se manifestă prin aceea că, problematica anticorupțională suscită interesul atât a societății Republicii Moldova, cât și a partenerilor săi de dezvoltare, în special a Uniunii Europene. Aceasta cu atât mai mult, cu cât, Republica Moldova a fost acceptată în calitate de țară candidat de aderare la Uniunea

Europeană, ceea ce ne plasează pe poziția de preaderare și nevoia unor reforme fundamentale, inclusiv pe filiera anticoupțională.

Actualitatea temei investigate este determinată de faptul că la moment, în Republica Moldova se atestă existența unor carențe grave în ceea ce privește examinarea cauzelor de corupție.

Până în prezent implementarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care prevede necesitatea întreprinderii unor importante reforme interne, inclusiv, prin asigurarea eficacității în lupta împotriva corupției, precum și a asigurării unei puneri în aplicare eficace a instrumentelor juridice internaționale relevante, cum ar fi Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției din 2003 se realizează cu pași timizi și fără efecte vizibile..

Adevărul este că nu este neapărat să fii cercetător științific ca să realizezi că, justiția Republicii Moldova are probleme grave. Probabil că fiecare cetățean al acestui stat este conștient de o atare situație.

Respectivul aspect, coroborat cu alte idei enunțate mai sus, ne determină să venim cu o cercetare din domeniul consolidării mecanismelor anticorupționale, în speranța să contribuim științific la ameliorarea situației din domeniul dat prin argumente ce vizează **necesitatea creării unei instanțe specializate în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe, denumită Curtea Anticorupție (sau, într-o redactare mai fericită – Tribunalul Anticorupție)**.

În contextul celor menționate, apare necesitatea unor cercetări științifice de calitate, care într-un final, ar oferi factorilor decizionali din administrația publică, dar și întregii societăți, unele soluții științifico-practice de remediere a derapajelor anticorupționale constatate și de consolidare a statului de drept – ca unul din elementele cheie de asigurare a încrederii societății în actul de justiție. Aceasta cu atât mai mult, cu cât respectiva problematică se regăsește în textul Acordului de Asociere „Republica Moldova – Uniunea Europeană" și este totodată, o precondiție de îndeplinit de către Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Considerăm că, cercetarea respectiv ar putea aduce un spor real și de mare folos entităților publice cu atribuții anticorupționale. Într-o altă ordine de idei, soluțiile de prevenire și combatere a corupției (inclusiv în sectorul financiar-bancar) ar putea contribui decisiv la prosperarea și dezvoltarea națională. De asemenea, cercetarea va contribui și la asigurarea unei încrederi a societății în actul de justiție. Or, nepedepsirea vinovaților de comiterea actelor de corupție, în special din domeniul corupției politice, corupției mari, corupției electorale, corupției financiare, afectează grav imaginea instituțiilor publice, induce insecuritate și neîncredere în instituțiile democratice și în reușita parcursului european al Republicii Moldova.

Scopul de bază al cercetării constă în furnizarea unui suport științific constant și de calitate pe dimensiunea consolidării procesului de realizare a actului de justiție pe cauzele de corupție, fapt care ar fortifica securitatea raporturilor juridice și în ultimă instanță ar contribui la asigurarea securității naționale, în special, în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Realizarea cercetării științifice se va realiza cu ajutorul a trei niveluri de metode caracteristice **metodologiei** cercetării științifice. Astfel, inițial vom utiliza, în special, metodele: istorică, cercetându-se fenomenele de drept în evoluţie şi metoda logică. Ulterior, în procesul de identificare a adevărului științific vom folosi şi metoda cercetării comparative. În acest sens, considerăm că experienţa atât a Uniunii Europene, cât şi a statelor membre ale Uniunii Europene ar putea fi interesantă și benefică efortului nostru de modernizare a legislației și de instituire a unei încrederi a societății în actul de justiție prin instituirea unei instanțe specializate în examinarea cauzelor de corupție și celor conexe – Curtea Anticorupție.

Totodată, la baza cercetării va sta metoda dialectică de cunoaştere, precum şi celelalte metode aferente, specifice fiecărei ştiinţe în parte, cum ar fi: metoda structural-sistemică, tehnico-juridică şi alte metode, aplicabile de cunoaştere a procedeelor social-politice.

Utilizarea ansamblului de principii şi metode, ne va permite să cercetăm obiectivele trasate într-o interdependenţă, în totalitatea lor, multilateral şi obiectiv.

Concluzia magistrală a cercetării este că, în Republica Moldova este nevoie de a institui un Tribunal Anticorupție, cu atribuții de examinare a cauzelor de corupție de rezonanță și cu prejudicii considerabile.

Rezultate obținute și discuții. Problematica abordată este una complexă și multiaspectuală, cuprinzând direcții de cercetare ce interferează cu domenii precum: drept constituțional, drept financiar-bancar, dreptul procesual penal și civil, organizarea și funcționarea instituțiilor de drept etc.

De menționat faptul că, acțiunile de consolidare a drepturilor economice ale persoanelor prin mecanisme anticorupționale, enunțate de documentele de politici publice, au și început a fi realizate, cu precădere la finele anului 2022 – debutul anului 2023. În șirul actelor normative, venite să transpună prevederile documentelor de politici publice se înscriu:

Ideea unei Curți Anticorupție pentru Republica Moldova a pornit din data de 26 iulie 2023, atunci când Președintele Republicii Moldova a venit cu inițiativa materializată în textul Proiectului de Lege cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative (înregistrat în Cancelaria Parlamentului RM la data de 28 iulie 2023) [37].

Cert este faptul că respectivul demers urmează a fi coroborat cu ideile desprinse din Studiul fostului judecător din Germania și expert în materie anticorupțională – dr.Tilman Hoppe – „Sancțiuni disuasive pentru acte de corupție. Instanțe specializate / complete de judecată anticorupție. Practici internaționale și propuneri pentru Moldova" elaborat și publicat la Berlin în februarie 2021 [39].

Respectiv, problematica creării Curții Anticorupție, poate fi supusă cercetării prin prisma dimensiunilor teoretico-practice, precum:

§1.Problematica curților anticorupționale în sistemul documentelor internaționale și prin prisma viziunilor organismelor anticorupționale internaționale și regionale.

§2.Probleme și soluții pentru instituirea unei Curți anticorupționale în Republica Moldova.

§3.Situația la 01 iunie 2025 sau Moldova quo vadis?

§1.Problematica curților anticorupționale în sistemul documentelor internaționale și prin prisma viziunilor organismelor anticorupționale internaționale și regionale.

În textul Convenției Națiunilor Unite împotriva Corupției (**UNCAC**) nu se regăsește nici o mențiune cu privire la curțile anticorupționale sau cu privire la vre-o obligativitate de instituire a atare curți. Totuși, așa cum reiese din opinia dlui Tilman Hoppe, UNCAC ar saluta o atare instituție. În acest sens se face trimitere la capitolul „Succese și bune practici" din Mecanismul pentru Evaluarea Implementării UNCAC evidențiază că instanțele anticorupție pot fi o complementare efectivă pentru agențiile anticorupție [39, p.53].

În ce privește Grupul Statelor Împotriva Corupției (**GRECO**), a fost menționat cazul Slovaciei, care a instituit o curte anticorupțională [39, p.54].

Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Consiliul Europei (**Comisia de la Veneția**) analizând proiectul de lege privind instituirea instanțelor anticorupționale din Ucraina, a abordat problematica dată într-o lumină favorabilă.

În opinia Comisiei de la Veneția – „…competența Înaltei Curți Anticorupție și cea a instanței de apel trebuie să corespundă cu cea a Biroului Național Anticorupție și a Procuraturii Speciale Anticorupție, sub condiția că competența instanțelor trebuie să fie definită în mod clar de lege…" [39, p.20].

Comisia a recunoscut că instanțele anticorupție pot fi o excepție legitimă de la principiul CCEJ – „…"judecătorii și instanțele specializate trebuie să fie introduse doar când sunt necesare din cauza complexității sau specificității legii sau faptelor și astfel pentru o administrare corespunzătoare a justiției…" [39, p.55].

Totodată, Comisia a fost destul de critică privind introducerea unor **judecători specializați** care să fie integrați în structura instanțelor judecătorești ordinare: „…Comisia nu vede în ce mod numirea judecătorilor specializați în toate **instanțele de drept comun** teritoriale, curțile de apel și Curtea Supremă ar putea fi justificată și implementată în practică…" [39, p.55].

În fine, pe marginea unei curți specializate în anticorupție s-a expus și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (**OSCE**). În 2004, OSCE a identificat instanțele anticorupție drept un remediu efectiv pentru sisteme judiciare foarte corupte. În contextul istoriei de succes din Hong Kong, OSCE menționează: „O altă trăsătură majoră care a fost identificată de la bun început este faptul că Hong Kong dispunea de un sistem **judiciar integru**, ceea ce însemna că dosarele erau procesate și examinate în modul cuvenit. În absența ordinii de drept, experimentul aproape cu certitudine avea să aibă alte rezultate. Acest fapt indică precauția că dacă o țară intenționează să urmeze calea Hong Kong-ului, aceasta trebuie de asemenea să se axeze pe integritate în ramura judiciară. […] Crearea 'instanțelor anticorupție' speciale sau 'instanțelor de integritate' ar putea fi o altă posibilitate. Pentru astfel de instanțe trebuie să fie **selectați cu precauție** judecătorii și personalul de suport în baza **integrității** lor" [39, p.56].

În fapt, practica judiciară mondială atestă exemple de instituire a unor curți anticorupționale specializate. Este vorba de: Madagascar, Bulgaria, Malaysia, Indonezia (2016); Armenia și Afganistan (2020, proiect de lege) și Ucraina (2018).

Adevărul este că există și forme mixte, cum ar fi, spre exemplu, instanțe specializate anticorupție cu competențe orientate asupra cazurilor anticorupție, apelurile fiind depuse la Curtea Supremă. Atare sisteme sunt instituite în state precum: Slovacia, Tanzania și Thailanda (2016); Albania, Croația, Sri Lanka, Senegal, Nepal, Burundi, Camerun, Pakistan (2018).

§2.Probleme și soluții pentru instituirea unei Curți anticorupționale în Republica Moldova.

Împărtășim unele opinii formulate de expertul Tilman Hoppe, cu referire la arhitectura unei curți anticorupționale în Republica Moldova [39, pp.95-97]:

a) În lumina unei rate înalte de apeluri în a două instanță, o curte anticorupție va avea impact doar dacă cel puțin a doua instanță de asemenea este îngrădită de riscurile sistemului judiciar ordinar. În acest scop, în lumina jurisprudenței Curții Constituționale, un amendament constituțional ar putea fi necesar pentru a permite crearea curților specializate la nivel de **apel**. În articolul 115 (2) din Constituție, cuvântul "judecătorii" poate fi schimbat în "instanțe".

b) În lumina ratei înalte de recursuri în a treia instanță, mai rămân riscuri pentru condamnările adecvate de succes să fie inversate de ultima instanță, **Curtea Supremă**, asumând că deficiențele sale de integritate vor rămâne chiar și după reforma curentă. De exemplu, Curtea Supremă ar putea să stabilească sau să mențină niște criterii nerealist de înalte a sarcinii probării în cazurile de corupție. Acest risc ar putea fi atenuat prin crearea unui Colegiu specializat anticorupție în cadrul Curții Supreme.

c) În orice caz, chiar și la următorul pas, rămân riscurile pentru condamnări să fie declarate neconstituționale, din perspectiva jurisprudenței **Curții Constituționale** aparent independentă dar deseori percepută ca fiind mai degrabă obstructivă. Un risc similar există dacă Curtea Constituțională ar ridica standardele urmăririi penale și a examinării judiciare la un asemenea nivel, unde în rezultat condamnările efective ar deveni mai puțin probabile pentru oricare instanță judiciară, inclusiv și o potențială curte anticorupție.

d) **Costul** unei curți anticorupție separate este considerabil: luni de dezbateri de politici și creație legislativă, selectarea judecătorilor, configurarea organizațională, salarii posibil mai mari pentru judecători anticorupție, protecție, etc. Un astfel de efort ar putea funcționa doar cu un suport financiar considerabil din partea comunității internaționale.

e) **Competența jurisdicțională** unei astfel de curți anticorupție probabil că va trebui să treacă dincolo de cazurile de corupție.

f) Succesul unei astfel de curți va depinde mai cu seamă de **selectarea** judecătorilor "potriviți", în special cu referire la integritatea lor actuală și păstrarea integrității pe viitor. Un risc pentru procesul de selectare a judecătorilor ar putea fi oportunitatea pentru Curtea Constituțională să constate "cu zel" că orice implicare a internațională în acest proces, chiar și dacă cu titlu de recomandare, este neconstituțională.

g) O curte anticorupție va schimba lucrurile doar dacă dosare penale vor ajunge până la această instanță și într-un mod care să faciliteze judecarea lor corespunzătoare.

Astfel, ca în orice jurisdicție, o astfel de reformă trebuie însoțită de reformarea tuturor treptelor de-a lungul lanțului de **implementare a legii** și cel a procesului penal în special.

h) Trebuie conștientizat faptul că o astfel de curte va fi un **experiment** în sine. Totuși, abținerea de la crearea unei curți anticorupție, de asemenea, riscă să fie prin sine un experiment - conducând la ani sau chiar decenii de încălcări sistemice și insuportabile ale drepturilor omului în rândul justițiabililor din cauza unui număr semnificativ de judecători corupți în Republica Moldova la toate instanțele.

i) Un aviz pozitiv al **Comisiei de la Veneția** privind curtea anticorupție de două nivele, cum a fost în Ucraina, ar securiza din punct de vedere juridic un astfel de experiment.

j) Este de așteptat să fie o **rezistență** sporită și creativă din partea diverșilor actori interesați în menținerea status quo curent – atât la crearea a unei astfel de curți, cât și la etapa de conlucrare (sau nu) cu o astfel de curte în practică.

Pe de altă parte, categoric nu suntem de acord cu unele opinii din spațiul juridic al Republicii Moldova, privind lipsa de necesitate în instituirea unei curți anticorupționale. În acest sens, citățm una din opiniile relevante pentru studiul nostru: „…Chemăm Ministerul Justiției și Guvernul Republicii Moldova să renunțe la inițiativa privind crearea unei instanțe specializate anticorupție pentru că aceasta nu este justificată din punct de vedere al necesităților juridice, vine în contradicție cu procesul de optimizare a hărții judecătorești, implică numeroase riscuri și, în esență, este contrară obiectivelor declarate de autorități cu privire la lupta cu corupția...” [7, p.34]. O altă opinie, pe care o considerăm profund eronată și pe care factorii decizionali ai Republicii Moldova ar trebui să o evite, gravitează în jurul ideii – „O alternativă creării instanțelor judecătorești este specializarea judecătorilor din instanțele existente. Având în vedere numărul redus al cauzelor penale, specializarea judecătorilor în fiecare instanță de judecată nu este rezonabilă. Este totuși posibil de a specializa judecătorii din câteva instanțe judecătorești în examinarea tuturor cauzelor de corupție de aceste instanțe. Acest fapt poate fi realizat prin modificarea art. 40 Cod de procedură penală, schimbând competența de judecare a cauzelor de corupție, nu după locul comiterii infracțiunii, ci la locul efectuării urmăririi penale (locul aflării subdiviziunilor CNA și ale PA). În acest caz, cauzele de corupție vor fi examinate de mai puține judecătorii, astfel obținându-se în mod firesc un număr mai redus de judecători care ar putea examina cauzele de corupție și, astfel, s-ar putea mai ușor și eficient de investit în instruirea acestor judecători, fără a crea o instanță scumpă și a o expune prea simplu riscurilor de influență din partea terților. Ceea ce este totuși important este că în fiecare instanță să existe cel puțin trei judecători specializați în această materie, asigurând astfel posibilitatea distribuirii aleatorii a dosarelor de corupție. În același timp, în cazul în care volumul cauzelor de corupție nu va fi suficient, judecătorii specializați vor putea examina și alte categorii de cauze” [7, p.34].

§3.Situația la 01 iunie 2025 sau Moldova quo vadis?

Ilustrul savant și profesor german, **Carl Friedrich Gauss**, cunoscut ca fiind „prinț al matematicii”, afirma tranșant că „…matematica este regina științelor, iar aritmetica este regina matematicilor…”.

Proiectând acest adevăr incontestabil asupra realităților din Republica Moldova, am putea deduce că uneori politicul este acel care nesocotește legitățile matematice.

Câteva cifre, pentru a elucida cele menționate supra.

La data de 20 martie 2023, Președintele Republicii Moldova Dna Maia Sandu, după ședința Consiliului Suprem de Securitate, declara categoric că „…**în maxim 3 luni se va crea și va fi funcțională Curtea Anticorupție**…" [33].

Deci, să reținem data de 20 martie 2023 și să constatăm în prealabil că la mai mult de **26 de luni** de la acea declarație, Republica Moldova așa și nu mai are o Curte Anticorupție.

La data de 26 iulie 2023 Președintele Republicii Moldova face uz de dreptul la inițiativă legislativă și expediază Parlamentului Republicii Moldova Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative (numărul de ieșire Nr.01-06-46) [37].

La data de 30 noiembrie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a votat în primă lectură Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative.

Cea de-a două lectură așa și nu s-a mai produs. Pe coridoarele Parlamentului Republicii Moldova se discută despre intenția de a aproba proiectul în cea de-a două lectură până la finele lunii iunie 2025, imediat după recepționarea Opiniei Comisiei de la Veneția. Tratăm cu precauție și cu o doză de optimism rezervat respectiva intenție.

Pentru moment, la data de 01 iunie 2025, crearea Curții anticorupție rămâne la nivel de vis frumos…dar năruit. Legiuitorul Republicii Moldova a decis să opteze pentru calea cu cea mai mică rezistență. În locul Curții anticorupție se propune constituirea de colegii specializate anticorupție, care vor activa la judecătoria Chișinău (în componență de 15 judecători), la Curtea de Apel Chișinău (în componență de 6 judecători) și la Curtea Supremă de Justiție.

În ce privește Curtea de Apel, colegiul va examina toate cauzele penale de corupție transmise de către Procuratura anticorupție precum și legalitatea actelor emise de Autoritatea Națională de Integritate (prin care se constată o diferență substanțială între veniturile obținute, cheltuielile realizate și averea dobândită).

Între timp, anticipând puțin lucrurile, **Consiliul Superior al Magistraturii** în ședința din 13 februarie 2024 a aprobat decizia prin care a dispus crearea unor **complete de judecători specializați** pentru examinarea mai rapidă și mai calitativă a dosarelor de corupție și de confiscare a averii, care urmează să activeze la Judecătoria Chișinău.

Iar în perioada de 29-30 aprilie 2025 o delegație a **Comisiei de la Veneția** a efectuat o vizită de documentare în Republica Moldova. Scopul vizitei a fost unul extrem de important pentru viitorul anticorupțional al țării noastre – elaborarea unei opinii de follow-up pe marginea **proiectului legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative** (votat în primă lectură la data de 30 noiembrie 2023 de către Parlamentul Republicii Moldova).

Dat fiind importanța domeniului anticorupțional (pentru efortul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și angajamentele anticorupționale asumate), **Comisia de la Veneția efectuează cea de-a două vizită de documentare**.

Anterior, Comisia de la Veneția a mai expus o opinie vizavi de respectiva inițiativă legislativă (cu precădere axându-se pe subiectul creării Curții Anticorupție) [5].

Încă acum 2 ani, în toamna anului 2023, înainte de votul în primă lectură din Parlamentul Republicii Moldova, experții Comisiei de la Veneția au recomandat:

1. A exclude sintagma „**sistemul judecătoresc anticorupție**" din titlul și din textul proiectului de lege, pentru „…a nu crea impresia că lege își propune să fragmenteze corpul judecătoresc și să ofere un statut privilegiat judecătorilor care vor examina dosarele de corupție…" [5, pct.82 alin.1]. Ținând cont de faptul că în luna mai 2025 proiectul legii are titlul „Cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative" – Republica Moldova a considerat justificată sintagma în redacția veche.
2. A crea un colegiu special pe lângă **Curtea Supremă de Justiție**, având în vedere crearea colegiului similar pe lângă Curtea de Apel Chișinău [5, pct.82 alin.2]. În principiu, textul proiectului a fost completat cu mențiunea privind constituirea unui colegiu specializat anticorupți, care vor activa la Curtea Supremă de Justiție. Totuși, pentru moment, nu se cunoaște în ce măsură prevederea dată va supraviețui celei de-a doua expertizare a Comisiei de la Veneția coroborate cu apele politice tumultoase a unui Parlament aflat în prag de alegeri parlamentare.
3. A analiza dacă **6 judecători de la Curtea de Apel** Chișinău vor face față volumului de muncă, în condițiile în care în prima instanță, potrivit proiectului, vor fi 15 judecători [5, pct.40-41].
4. Înființarea unei noi instanțe prezintă provocări serioase **logistice și organizatorice**, care necesită timp și resurse financiare semnificative, iar proiectul de lege nu a fost însoțit de o evaluare a impactului bugetar. Iar înființarea unor noi organe ad-hoc retrage resursele și sprijinul politic de la instituțiile statului care au fost create pentru a combate corupția din justiție [5, pct.19-20].
5. Înființarea unei Curți anticorupție creează riscul de a complica sistemul și nu este mereu **rentabilă, mai ales în țările mici** [5, pct.17].

Pentru moment, nu se cunosc care ar fi concluziile și recomandările experților Comisiei de la Veneția, în urma vizitei de documentare din 29-30 aprilie 2025. Rămâne să așteptăm decizia Comisiei de la Veneția. Totodată, este destul de complicat de anticipat traiectoria Parlamentului Republicii Moldova în transpunerea în practică a conceptului unei Curți Anticorupție.

Concluzii

Drept urmare a celor analizate și dezbătute pe parcursul articolului științific, venim cu următoarele **concluzii generale**:

1. Cercetarea de față își aduce contribuția modestă, pe cale științifică, la reforma din justiția anticorupțională din Republica Moldova și fortificarea securității naționale a Republicii Moldova prin mecanisme anticorupționale;
2. Reforma justiției devine imperativă din moment ce suntem acceptați ca și candidați de aderare la Uniunea Europeană.
3. Corupția și problemele grave din justiție, dacă nu vor fi remediate, inclusiv prin

intermediul instrumentelor ştiinţifico-doctrinare, vor continua să distrugă din interior statul Republica Moldova;

4. Conştienţi de acest pericol, atât Guvernul, cât şi Parlamentul, fiecare pe domeniul său de competenţă, au demarat acţiuni concrete şi radicale de remediere a situaţiei grave din domeniul Justiţiei (reforma Curţii de Justiţie; delimitarea competenţelor Procuraturii Anticorupţie şi Centrului Naţional Anticorupţie; instituirea Curţii anticorupţie şi mai nou – comasarea procuraturilor specializate);
5. Tergiversarea creării unei Curţi Anticorupţie are un impact negativ imens asupra luptei cu corupţia şi afectează imaginea Republicii Moldova în exterior.

În sensul valorificării rezultatelor cercetării ştiinţifice, concluziile formulate urmează a fi materializate într-un şir de **propuneri de ordin general**:

1. A crea **Curtea Anticorupţie**, cu competenţe de examinare a 3 cauze fundamentale:
   1.1. Corupţia mare;
   1.2. Corupţia electorală cu prejudiciu echivalent de peste 500 Euro;
   1.3. Fraudele bancare cu prejudiciu echivalent de peste 100.000 Euro.
2. A fortifica competenţele Procuraturii anticorupţie, ţinând cont de faptul că, spre exemplu, în anul 2024, timp de 10 luni, procuratura finalizase doar 37 de dosare. Tocmai din aceste considerente, am argumentat de-a lungul anilor necesitatea **atribuirii în competenţa Procuraturii anticorupţie a cauzelor de fraudă bancară cu un prejudiciu echivalent de cel puţin 100.000 Euro**.
3. A transpune în practică recomandările GrecoRC4(2020)9 din 25 Septembrie 2020. Raport GRECO: **Prevenirea corupţiei în rândul membrilor Parlamentului, judecătorilor şi procurorilor**.
4. A finaliza **reforma Curţii Supreme de Justiţie**, asigurându-se un concurs echitabil şi transparent de suplinire a funcţiilor vacante.

BIBLIOGRAFIE

1. Comisia de pre-vetting. A se vedea: https://vetting.md/ (accesat la 31.03.2023).
2. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCEJ), Opinia Comisiei de la Veneţia (2012) Nr. 15 privind specializarea judecătorilor, Concluzii iii, https://rm.coe.int/ccje-opinion-2012-no-15-on-the-specialisation-of-judges/16809f0078 (accesat la 24.03.2023). Citat de TILMAN Hoppe. Op.cit. p.55
3. Constituţia Republicii Moldova din 1994
4. Expert economic: În 2022 a fost recuperată cea mai mică sumă din frauda bancară. Chişinău, 15 martie 2023. https://noi.md/md/economie/expert-economic-in-2022-a-fost-recuperatea-cea-mai-mica-suma-din-frauda-bancara (accesat la 16.03.2023).
5. European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). CDL-AD(2023)032. Republic of Moldova. Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on the Draft Law of anti-corruption judicial system and on amending some normative acts. Adopted by the Venice Commission at its 136th Plenary Session (Venice, 6-7 October 2023). Strasbourg, 10 October 2023. 17 p.
6. Frauda bancară: Procurorii au calculat încă 15 miliarde de lei prejudicii. Chişinău, 12 septembrie 2022. https://stiri.md/article/economic/frauda-bancara-procurorii-au-calculat-inca-15-miliarde-de-lei-prejudicii (accesat la 02.03.2023).

7. GOINIC, Daniel. MACRINICI, Sorina. Instanța anticorupție – este oare aceasta necesară în Republica Moldova? Chișinău: Centrul de Resurse Juridice din Moldova. 2020. 34 p. https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/10/CRJM-Oportunit-instanta-anticoruptie-2020.pdf (accesat la 22.03.2023).
8. GORIUC S., GUȘTIUC A., Regimul juridic al recomandărilor Comisiei de la Veneția. În: Revista Administrarea Publică, 2020, nr.1 (105), pp.31-37. (0.7 c.a.). ISSN 1813-8489.
9. GrecoRC4(2020)9 din 25 Septembrie 2020. Raport GRECO: Prevenirea corupției în rândul membrilor Parlamentului, judecătorilor și procurorilor. Runda a 4-a de evaluare. Strasbourg, 2020. 20 p.
10. GRIBINCEA, Vladislav. ȘTEFAN, Laura. Studiu privind optimizarea structurii procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor din Republica Moldova. Chișinău: Ed. Centrul de Resurse Juridice din Moldova. 2014. 74 p.
11. GUȘTIUC, Andrei. Background Note summarizing the existing legal framework of anti-corruption institutions. Chisinau: Delegation of the European Union to Moldova, 2016. 14 p. (0,9 c.a.).
12. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. Impactul corupției asupra drepturilor omului în Republica Moldova. În: Culegerea de articole a Conferinței științifico-practice internaționale „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile MAI și alte organe de drept" din decembrie 2021. Academia „Ștefan cel Mare" a MAI. Chișinău, 2021. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/115-124_11.pdf p.115-124. (0.7 c.a.)
13. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. Impactul pandemiei coronavirus: reconfigurarea direcțiilor strategice de dezvoltare a Republicii Moldova. În: Studii și Cercetări Juridice. Culegere de lucrări științifice de specialitate. Partea 1/2020. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. 2020. pp.10-18. (0.6 c.a.). ISBN 978-9975-3201-2-2.
14. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. *Fortificarea mecanismelor de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin consolidarea instituțiilor anticorupție din Republica Moldova*. În materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Convergențe în Dreptul Public Internațional privind activitățile specifice din sectoarele: apărare, afaceri interne, afaceri externe și structuri de inteligență în strategiile viitorului", organizate la 30 martie 2023, Facultatea Drept și Științe Sociale, Universitatea „1 Decembrie 1918" din **Alba Iulia**, România. pp.52-70. (1.1 c.a.) ISSN: 2587-4365. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/205994
15. GUȘTIUC, Andrei; GUȘTIUC, Ludmila**.** Consacrarea sistemului de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin regândirea activității instituțiilor anticorupție din Republica Moldova. În: Culegerea de lucrări științifice – Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației", 7 iunie 2023. Universitatea de Stat „B.P.Hașdeu", Cahul, 2023. Vol.X, Partea I. **Cahul**, 2023. 457 p. (pp.132-141). 0.55 c.a. ISSN: 2587-3563. CZU: 342.72.73:33 (478). https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/186940
16. GUȘTIUC, A. *The concerns of the Republic of Moldova on the dimension of institutional integrity and anti-corruption practices at the opening stage of negotiations for accession to the European Union* (traducere din l.engleză: „Preocupările Republicii Moldova pe dimensiunea integrității instituționale și a practicilor anticorupție la etapa de deschidere a negocierilor de aderare la Uniunea Europeană"). În: Materialele Conferinței științifice internaționale – „Humanitarian Standards of Legal Systems in the modern world: challenges, solutions, trends" (trad. din En.: Standarde umanitare ale sistemelor de drept în lumea modernă: provocări, soluții, perspective) din 16 mai 2024. Zaporozhye State University

(Universitatea de Stat din Zaporoje). **Zaporoje**, 2024. 255p. [pp.69-76]. 0.45 c.a. ISBN: 340.116(100): 172 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208443
17. GUȘTIUC, A. *Dimensiunea integrității administrației publice la etapa de deschidere a negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale (Ediția XXVIII) din 17 mai 2024. Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Administrație Publică. **Chișinău**, 2024. 490p. [pp.190-197]. 0.5 c.a. ISBN: 978-9975-62-786-3.
18. GUȘTIUC, A. GUȘTIUC, L. *Institutional integrity and anti-corruption practices – challenges to the national security of the Republic of Moldova at the opening stage of negotiations for accession to the European Union*. În: Materialele Conferinței internaționale „Parteneriatul UE-EST în condițiile schimbărilor geopolitice și a provocărilor de securitate: oportunități noi formate de cooperare", Cernăuți, Ucraina, 6-7 iunie 2024. **Kiev**: Asociația Ucraineană a profesorilor și cercetătorilor din domeniul integrării europene (APREI) și Institutul de Integrare Europeană și Studii Regionale al Universității Naționale „Yuriy Fedkovici" din Cernăuți, 2024. 152p. [pp.46-54]. 0.5 c.a. УДК 327(4). https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208434
19. GUȘTIUC, A. *Integritatea instituțională – condiție sine qua non de integrare în spațiul european al cercetării și educării*. În: Materialele Conferinței internaționale „Prospects and problems of research and education integration into the European Area" (trad.din En.: „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației"). Volumul XI, Partea I. **Cahul**: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu", 2024. 381p. [pp.32-37]. 0.4 c.a. ISSN 2587-3563. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/213152
20. GUȘTIUC A., GUȘTIUC L. *Alinierea Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene prin fortificarea mecanismului de apărare a drepturilor economice ale persoanelor și consolidarea instituțiilor anticorupție*. În Culegerea de lucrări științifice de specialitate. Partea Nr. 7-8/2023. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM. Chișinău, 2024. 252 p. [pp.46-81]. 2.2 c.a. ISBN: 978-9975-62-727-6 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/207795
21. GUȘTIUC L. Cadrul legal de integritate în Republica Moldova. În: Studii și Cercetări Juridice. Culegere de lucrări științifice de specialitate. Partea 2/2020. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. 2020. pp.42-52. (0.7 c.a.). ISBN 978-9975-3201-3-9.
22. GUȘTIUC L. Corupția – element ce periclitează securitatea națională a Republicii Moldova. În: Mat. mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 8 decembrie 2016. Chișinău, 2017, ISBN 978-9975-66-565-0
23. GUȘTIUC L. Fraudarea intereselor financiare ale Uniunii Europene în cadrul proiectelor finanțate de către Uniunea Europeană în Republica Moldova: repere evolutive de ordin legal. În: Mat. mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 6 dec. 2017. Chișinău, 2018, p. 218-225. ISBN 978-9975-71-978-0
24. GUȘTIUC, Ludmila. Implementarea standardelor anticorupție ale Consiliului Europei în Republica Moldova. Articol științific. În: Studii și cercetări juridice. Partea 3/2021. Chișinău, 2021. pag. 137-148. ISBN 978-9975-3201-7-7
25. GUȘTIUC, Ludmila. Rolul politicilor anticorupționale regionale în fortificarea vectorului european al Republicii Moldova. p. 58-65. Studii și cercetări juridice Partea nr. 5/2023 Chișinău 2023CZU 34(082) S 934 ISBN 978-9975-3430-3-9 file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Studii%20se%20cercetari%20juridice__PARTEA%205-1.pdf
26. GUȘTIUC, Ludmila. Standarde internaționale anticorupție. p. 63-75. Studii și cercetări juridice. Partea nr. 6/2023 Chișinău 2023. CZU 34 (082) S 93 ISBN 978-9975-3430-4-6 file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Studii si cercetari juridice__PARTEA 6.pdf

27. Guvernul Republicii Moldova. Strategia de reformă a administrației publice din Republica Moldova, pentru anii 2023-2030, aprobată de executiv. https://gov.md/ro/content/strategia-de-reforma-administratiei-publice-din-republica-moldova-pentru-anii-2023-2030 (accesat la 15.03.2023).
28. Hotărârea Guvernului nr. 405/21.08.2019 cu privire la eficientizarea activităților anticorupție și reforma justiției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 261-268/526, 23.08.2019
29. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova Nr.88 din 04.04.2022 privind confirmarea componenței nominale a Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.97 din 07.04.2022. art.Nr.165.
30. Impactul corupției asupra realizării drepturilor omului în Republica Moldova: Studiu analitic cu recomandări de politici. Centrul pentru Drepturi Civile și Politice. Geneva-Chișinău, 2021. 88 p.
31. Legea Republicii Moldova nr.26 din 10.03.2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.72 din 16.03.2022. art.Nr.103.
32. Legea Republicii Moldova Nr.159 din 07.07.2016 cu privire la procuraturile specializate. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.245-246 din 30.07.2016. art.Nr.519.
33. Maia Sandu, după ședința CSS: În maxim 3 luni se va crea și va fi funcțională Curtea Anticorupție. 20.03.2023. https://tribuna.md/2023/03/20/maia-sandu-dupa-sedinta-css-in-maxim-3-luni-se-va-crea-si-va-fi-functionala-curtea-anticoruptie/ (accesat la 24.03.2023).
34. Opinia Comisiei de la Veneția Nr. 896/2017, CDL-AD(2017)020, privind proiectul de lege privind Curtea Anticorupție, p.20, https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)020-e (accesat la 23.03.2023). Citat de TILMAN Hoppe. Op.cit. p.55
35. Opinie comună Amicus Curiae privind infracțiunea de îmbogățire ilicită (Opinia Comisiei de la Veneția și a OSCE/ODIHR despre infracțiunea de îmbogățire ilicită). Adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 132-a sesiune plenară (Veneția, 21-22 octombrie 2022). Veneția, 2022. 18 p. https://constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=2491&t=/Media/Noutati/Opinia-Comisiei-de-la-Venetia-i-a-OSCEODIHR-despre-infractiunea-de-imbogatire-ilicita (accesat la 13.03.2023).
36. OSCE, Cele mai bune practici de combatere a corupției (2004), pagina 166, https://www.osce.org/eea/13738 (accesat la 24.03.2023). Citat de TILMAN Hoppe. Op.cit. p.56.
37. Proiectul legii cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative. Inițiativa legislativă a Președintelui Republicii Moldova Nr.01-06-46 din 26 iulie 2023. Votat în primă lectură la data de 30 noiembrie 2023 de către Parlamentul Republicii Moldova.
38. TALMACI Francisco. Activitatea analitică ca instrument de prevenire și combatere a infracțiunilor de corupție. Teză de doctor în drept. USPEE „C.Stere". Chișinău, 2022. 199 p.
39. TILMAN Hoppe. Sancțiuni disuasive pentru acte de corupție. Instanțe specializate/complete de judecată anticorupție. Practici internaționale și propuneri pentru Moldova. Ed. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Berlin, 2021. 97 p.